

Hvitvaskingsloven og Finanstilsynets rundskriv – utvalgte temaer

Fagseminar hvitvasking – forsikring – 12. september 2019

Atle Roaldsøy og Julie Namork Meyn, Finans Norge

Hvitvaskingsloven og Finanstilsynets rundskriv – utvalgte temaer

- Regelverksutvikling nasjonalt og internasjonalt
- Sanksjoner og tilsynspraksis
- Risikobasert vurdering og rutiner
- Organisering, bl.a. om hvitvaskingsansvarlig
- Unntaket for skadeforsikring
- Overordnet gjennomgang av noen kundetiltak:
 - Bekreftelse av identitet; formål og tilsiktet art; reelle rettighetshavere; Politisk eksponerte personer (PEP's)
- Avvisning og avvikling
- Undersøkelse og rapportering

Hva er hvitvasking?

- Plassering (typisk plassering i bank «offshore»)
- Tilsløring (bruk av stråmenn, etablering av selskapsstrukturer, «offshore», spare- og garantiprodukter)
- Integrering (verdipapirer, fast eiendom, forsikringsprodukter?)

Hvitvaskingsbegrepet i hvitvaskingsloven

- NB! Hvitvaskingsbegrepet må forstås bredt: «Ved tolkningen av hvitvaskingsbegrepet i hvitvaskingsloven kan det for alle praktiske tilfeller legges til grunn at all befatning med midler fra straffbar handling omfattes.», NOU 2016: 27, S. 113 og Prop. 40 L s. 108
- Undersøkelsesplikten utløses ved avvik fra normal kundeadferd.
- Rapporteringspliktige er ikke pålagt å utføre en finmasket faktisk og rettslig analyse, Hvitvaskingsloven § 25 («indikasjon»), § 26 («grunnlag for mistanke») om hhv. undersøkelse og rapportering.

Hvitvasking og terrorfinansiering stadig nye regler hvorfor?

Danske Bank-saken (X milliarder kroner fra 2007-2015 er hvitvasket? – ikke avgjort)

- Swedbank (milliardbeløp i USD kan være hvitvasket – ikke avgjort)
- Pilatus Bank, Malta (fratatt lisens), 2018
- ABLV Latvia (mistenkt «Russian Laundromat» m.v.) «Extremely large and risky non-resident customer base» - Likvidasjon
- HSBC 1,9 milliarder USD settlement, 2012
- Deutsche Bank 2017 506 mill. USD, nå igjen under etterforskning
- RBS 2010 5.6 mill pund, samt 2018 + 5,9 milliarder USD i « bail out» 2018 for utlånsprodukter, over 70% eierskap engelske stat
- Citigroup mai 2017, 97,4 millioner USD bot ,
- UBS, 2019, 3,7 milliarder EUR (skatteunndragelser, AML) – (ikke vedtatt),
- ING 900 millioner USD 2018 AML/korrupsjon, (forhold frem tom 2016) 10 prosent regelen i direktivet,
- Paribas 11,3 mill USD, 2017,
- Morgan Stanley 10 mill. USD, 2018,
- Barclay's, 2 milliarder USD settlement(2018), 298 mill. USD (2010) (sanksjonsbrudd), 2015, 72 mill. GBP (AML)

«...hvorfor?», forts.

- Omfanget av hvitvasking: 2-5% av verdens GDP (FN) – Mellom 800 og 2000 milliarder dollar? – anslagene er usikre. Noen er høyere.
- OECD – Korrupsjon, skatt
- Financial Action Task Force (FATF)
- EU-direktiver
- Forsikring: Liv er omfattet av EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv. Skadeforsikring som rapporteringspliktig etter hvitvaskingsloven er særnorsk regulering.
- Vil det regulatoriske trykket lette? Lite sannsynlig (politisk usikkerhet?)

Ny europeisk tilsynsstruktur

- European Banking Authority (EBA) får et hovedansvar for å koordinere og integrere AML/CFT tilsynspraksis. Utenfor banksektor tett samarbeid med:
- European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA)
- European Securities and Markets Authority (ESMA)

Utgangspunkt: Banksektor mest utsatt for hvitvasking, men behov for å følge med, koordinere og følge opp alle rapporteringspliktige i finanssektoren

Financial Action Task Force

På hvilke punkter strammes hvitvaskingsregelverket inn (utvalg)?

- Virksomhetsinnrettet risikovurdering §7:
- Egen virksomhet, type kunder, kundeforhold, kundegrupper, geografiske forhold, produkter tjenester, kanaler – skal godkjennes på «øverste nivå»
- Rutiner for å håndtere risiko og forpliktelser etter loven § 8
- Kundetiltak (tidl «kunde kontroll»), kap 4
- Identifisering av reelle rettighetshavere § 14
- PEPs (Politically Exposed Persons) §18
- Opplæring § 36
- Sanksjoner, kap. 9
- **Gjelder i utg.pkt. alle rapporteringspliktige**

Hvitvasking i forsikring - risiko

- Muligheten for at selskapet blir utnyttet for kriminelle formål ved at man mottar (premie etc.), forsikrer eller erstatter utbytte av slike handlinger.
- **Privatmarkedet.**
- Verdigjenstander, eiendom, bil, båt
- Relativt sett mindre verdier
- Tidkrevende hvitvaskingsprosess
- Fanges opp av utredningsavd.?
- Begrensede muligheter for systematisk hvitvasking
- Lav/moderat risiko

Hvitvasking i forsikring - risiko

- **Bedriftsmarkedet:**
- Større risiko, ihht. Tilbakemeldinger fra selskaper avdekkes stadig flere saker hvor «fasaden» i utgangspunktet kan synes i orden (lønn, omsetning etc.), men hvor rapportert omsetning ikke kan være riktig ift. eiendeler og verdier, jf. A-krim
- Avdekkes saker hvor det ønskes forsikring/utbetaling for forsikringsobjekter de åpenbart ikke kan ha tilegnet seg på lovlig vis
- Bransjer: Bygg og anlegg, restaurant, renhold, transport, dagligvare, maling
- Flere av disse bransjene knyttet til saker som innebærer mistanke om hvitvasking

Hvitvasking i forsikring Liv/uføreforsikring

- Mest aktuelt i tilsløring – eller integreringsfasen
- Generelt: Moderat
- Vil risiko øke hvis banksektorens forsvarsevne mot hvitvasking styrkes?
- Spare- og garantiprodukter med gjenkjøpsmuligheter.

- Kombinasjonsrisiko: Ulike faktorer ved kunden, forsikringsproduktet, distribusjon og transaksjonsmønster Kan utgjøre forhøyet risiko.

Risiko for hvitvasking – Nasjonal Risikovurdering 2018

- *Banker* **Høy**
- *Betalingsforetak og agenter for utenlandske betalingsforetak* **Høy**
- *Eiendomsmeglere og eiendomsformidling* Moderat
- *Advokater* Moderat
- *Finansieringsforetak* Moderat
- *E-pengeforetak* Moderat
- *Forsikringssselskaper og forsikringsformidling* **Moderat**
- *Kredittforetak* Lav
- *Revisorer* Lav
- *Regnskapsførere* Lav
- *Verdipapirforetak* Lav

Hvitvaskingsrisiko forsikring

- Nasjonal risikovurdering 2018:
- Risiko for hvitvasking gjennom forsikringsforetak vurderes som moderat, men variasjoner mellom produkter og kundegrupper.
- **Finanstilsynet Juli 2019:**
«Medium lav»
- Restaurantnæringen
- Transportnæringen
- Malerbransjen
- Private spareprodukter
- **Flest rapporter til EFE om mistenkelige forhold gjelder skadeforsikring**

Hvitvaskingsrisiko

- Indikatorer på mistenkelige transaksjoner - Forsikring, NTAES, 2017
- FATF –Guidance for a Risk Based Approach – Life Insurance Sector 2018
- EU Kommisjonen 24. juli 2019 – Supranational Risk Assessment
- Nasjonal Risikovurdering 2018
- Finans Norge Forsikringsdrift - Statusrapport kriminalitet 2018 (medlemmer)
- Hvitvaskingsforskriften
- Final Guidelines – «The Risk Factors Guidelines», EBA/ESMA/EIOPA, 2017

Meldinger om mistenkelige transaksjoner

Virksomhetsområde	1. kvartal 2019	2. kvartal 2019	3. kvartal 2019	4. kvartal 2019
Advokater m.fl.	7	2		
Andre jf. hv-loven §4	47	65		
Banker	1 869	1805		
E-pengeforetak	3	0		
Forsikringsselskaper	75	46		
Meglere	194	205		
Regnskapsførere	13	11		
Revisorer	6	14		
Verdipapirforetak mv.	0	4		
Virksomhet for betalingsformidling	629	563		
SUM MT-rapporter	2 843	2715		

Kundetiltak-Unntak for skadeforsikring

- Hvitvaskingsforskriften § 4-2
Unntak fra krav om kundetiltak
- **Plikten til å foreta kundetiltak etter hvitvaskingsloven § 10 første ledd bokstav a og b gjelder ikke ved**
 - a. Tegning av skadeforsikringspoliser, herunder reiseforsikringspoliser og kredittforsikringspoliser
- **Ved mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering (loven § 10 c) gjelder ikke unntaket**
- **Mistanken ikke lenger knyttet til «mistenkelig transaksjon», men til «forhold» – det innebærer en utvidelse av undersøkelses- og rapporteringsplikten, jf. loven § 25 og § 26**

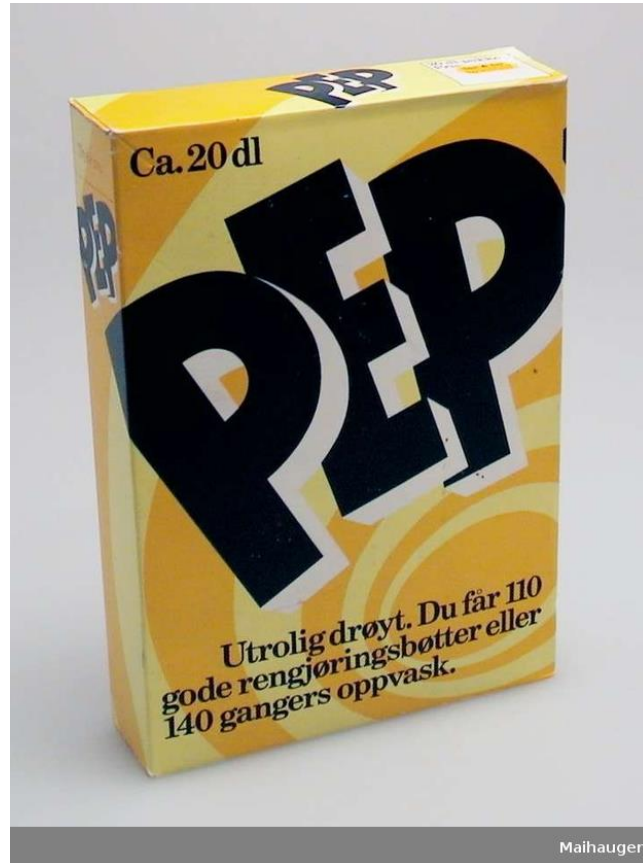
Hva innebærer unntaket i praksis?

- Foretaket MÅ ha en viss kunnskap om kunden for å kunne foreta løpende oppfølging av kundeforholdet, Jf. loven § 24.
- Fullstendig fravær av kontroll ved etablering av kundeforhold, vil gjøre det vanskelig å vurdere om det foreligger mistanke om hvitvasking
- M.a.o.: Det må gjennomføres en viss grad av kundetiltak (selv om isolert sett unntak fra denne plikten)
- NB! Unntaket ikke gjenstand for høring, hverken i lov- eller forskriftssammenheng

Hva innebærer unntaket i praksis, forts.

- For et minimum av kundekjennskap:
 - Hvitvaskingsloven § 12 (1) a-c) – navn, fødselsnummer, adresse
 - Hvitvaskingsloven § 13 (1) a-e) – foretaksnavn, organisasjonsform, organisasjonsnummer, adresse, daglig leder og styremedlemmer

Hva innebærer unntaket praksis?, forts.

- Må legges til grunn at krav om forsterkede kundetiltak for politisk eksponerte personer (hvitvaskingsloven § 18) omfattes av det spesielle unntaket for **skadeforsikring. (OBS! Unntaket gjelder ikke ved mistanke)**
- I tilfelle hvor identifisert høy risiko, men ikke konkrete holdepunkter for mistanke (kunde, produkt, bransje, etc.)?

Hva innebærer unntaket i praksis?, forts.

- **Omfatter unntak fra krav om å identifisere reelle rettighetshavere etter § 14**
- Unntaket gjelder som nevnt ikke livsiden.
- Reglene om reelle rettighetshavere svært uheldig utformet og vanskelig å praktisere.
- Begrepene «kontroll» og «nære familiemedlemmer» i hvitvaskingsloven §14 er problematiske.

Høy risiko for hvitvasking - mistanke

- Hvitvaskingsforskriften § 4-9 Høy risiko for hvitvasking og terrorfinansiering – forsterkede kundetiltak (jf. hvitvaskingsloven § 9 og § 17)
 - Risikomomenter knyttet til type kunde
 - Risikomomenter knyttet til typen produkt, transaksjon, etc.

Hvitvaskingsforskriften § 4-10 Særlige tiltak overfor høyrisikoland

Kan være nyttige utgangspunkter for vurdering av om det foreligger indikasjoner på midler som har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering eller mistanke, jf. loven § 25 og § 26.

Sanksjoner – overtredelsesgebyr og straff

- **§ 49 Overtredelsesgebyr**
- **Inntil 44 millioner, i ytterste konsekvens inntil 10% av omsetning.**
- skyldkrav: Forsett eller grov uaktsomhet (person).
- Det er ikke et krav om at enkeltpersoner har utvist skyld for å kunne ilegge foretak overtredelsesgebyr
- Beviskrav: Klar sannsynlighetsovervekt (ikke lovfestet)
- Alminnelige regler i forvaltningsloven kommer til anvendelse

§ 51 Straff

Bøter, fengsel inntil 1 år for visse overtredelser hvis særlig skjerpende omstendigheter.

Tilsynspraksis ny lov

- Finanstilsynet tilfører området ressurser
- Flere tilsyn i alle virksomhetssektorer under tilsyn
- Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr benyttes
- Eksempler:
- Komplett Bank 18 mill.
- Santander 9 mill.
- DNB næringsmegling 300.000,-.
- Fremtidig praksis?

Bekreftelse av identitet - fysiske personer

- Strengere krav til bekreftelse ved gyldig legitimasjon, jf. hvvl. § 12 og hvvf. § 4-3.
- Omfang og intensitet er risikobasert. Viktig å begrunne og dokumentere vurderingene.
- Hovedregel om personlig oppmøte.
- Praktisk hovedregel: ikke-personlig oppmøte. BankID.
- Finansiell inkludering og kontraheringsplikt:
 - Rapporteringspliktige må strekke seg langt for å tilby grunnleggende forsikringstjenester der minstekravene til kundetiltak er oppfylt
 - Unntak fra legitimasjonskravet for visse grupper av fysiske personer, se rundskrivet pkt. 4.3.1.4 – 4.3.1.7.

Bekreftelse av identitet – juridiske personer

- Bekreftelse ved oppslag eller utskrift fra offentlig register eller firmaattest, jf. hvvl. § 13.
- Omfang og intensitet risikobasert. Særlig obs på å gjøre nærmere undersøkelser og kontroll ved bruk av utenlandsk register.
- Så oppdaterte opplysninger om mulig
- Krav om org.nr. – registreringsplikt for å bli kunde. Unntak – se rundskriv pkt. 4.4.3.3.
- *Være oppmerksom på selskaper som helt eller delvis driver illegitimt kan opptre med en formelt korrekt fasade*

Formål og tilsiktet art

- Innhente og vurdere nødvendige opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktet art, herunder midlenes opprinnelse
- Særlig sentralt for:
 - Risikovurdering/klassifisering
 - Løpende oppfølging
 - Undersøkelses- og rapporteringsplikten

Reelle rettighetshavere

- Ett av de innledende, ordinære kundetiltak, jf. §§ 12 (3) og 13 (3)
- Risikobasert tilnærming til gjennomføringen av:
 - Å avgjøre om det finnes RRH / identifisere aktuelle RRH
 - Innhenting av opplysninger om RRH
 - Bekrefte identiteten til RRH – «egnede tiltak»
- Særlig utfordrende å identifisere RRH i juridisk person, jf. § 14 – potensielt svært mange RRH.
 - Åpning for fleksibilitet i rundskrivet?

Politisk eksponerte personer (PEP's)

Endring og utvidelse sml. 2009-loven.

- Innledende ordinært kundetiltak – avgjøre om det foreligger et PEP-kundeforhold, jf. §§ 12 (4) og 13 (4).
 - Utvidelse i 2018 – loven: flere rolleinnhavere må undersøkes
- Definisjon av PEP – jf. § 2 (f) og Rundskrivet pkt. 4.9.3.
 - Utvidelse i 2018 – loven, bl.a. nå også nasjonale PEPs.
- «Systemer» for å avklare om det foreligger PEP – kundeforhold - risikobasert.
 - Strengere krav i 2018 – loven
 - Hvordan fange opp at det kommer PEP inn i kundeforholdet u/løpende oppfølging?
- PEP-kundeforhold skal underlegges forsterkede kundetiltak, i minst ett år etter avslutning av stilling/verv, jf. § 18. Risikobasert vurdering av intensitet og omfang, og tidsperiode.

Avvisning og avvikling

- Plikt til avvisning og avvikling dersom «kundetiltak ikke kan gjennomføres», jf. §§ 21 (1) og 24 (4).
- I utgangpunktet må manglende gjennomføring kun bero på kundens forhold.
- Plikt til å håndtere evt. høy risiko og gjennomføre forsterkede kundetiltak. Forbud mot de-risking. Hvor går grensen for når risikoen *ikke* kan håndteres?
- Manglende gjennomføring av kundetiltak er «saklig grunn» etter forsikringsavtaleloven.
- Høyere terskel der det foreligger kontraheringsplikt – grunnleggende forsikringstjenester.

Undersøkelse og rapportering

Undersøkelsesplikt, jf. § 25.

- Relevant å se på *hele* kundeforholdet, ikke bare transaksjoner. All befatning med midler fra straffbar handling.
- Avvik fra normal/forventet kundeadferd.

Rapporteringsplikt, jf. § 26:

- Ved mistanke - lav terskel.
- Viktig med fyllestgjørende MT-rapporter - [tips for bedre rapportering](#)
- Plikt til å gi Økokrim opplysninger på forespørsel – viktig ny hjemmel som kommer til å benyttes.
- NTAES' indikatorlister for forsikring

